

ללמוד מהצלחה של אחרים

כגון: מונדרגון

נמצאת בתהליך של צמיחה מיום היווסדה (1956), ולא הצטמקה אפילו בתקופות של מיתון. היא משמשת, מטבע הדברים, חוגמא לקואופרציה מוצלחת ומשגשגת המשלבת גישה עסקית עם אידיאולוגיה של סולידריות, כלכלה חברתית ועזרה הדדית.

אין פלא איפוא שקבוצה ישראלית בת 25 איש יוצאת בימים אלה לסיור לימודי בארץ הבסקים בספרד, כדי ללמוד ולהכיר את מונדרגון. זו הפעם השלישית שמתארגנת קבוצה כזו, ביוזמה של מרכז ההדרכה בתעשייה הקיבוצית והמרכז ללימודי קואופרציה באפעל.

האב המייסד של התנועה הוא דון חוסה מריה אריזמנדיאריאטה, כומר שמשטר פרנקו הגלה, ב-1936, לעיירה מונדרגון והחל לטפח את הקהילה במקום. הוא הקים בית ספר מקצועי לנערים ועם חמישה מבוגריו ייסד את הקואופרטיב הראשון. בספר שהותיר אחריו כתב משפטים כמו: "עלינו לפעול עם הלב, אך להשאיר את ראשנו במקומו...". "לכני אדם יש לא רק קיבה וכמה צרכים חומריים, אלא גם מודעות גוברת והולכת לכבודם העצמי...". "יתרון חברתי ייבחן לפי התועלת שהוא מביא לכלכלה באותו אופן שיתרון כלכלי ייבחן על פי התועלת שהוא מביא לחברה...". "חברה בניהול עצמי היא זו שבה כולנו, עם החינוך שקיבלנו ועם הרצון שלנו להשתתף, נוכל לממש הישגים...". "כוונתנו בעסק הקואופרטיבי אינה אלא יצירת ארגון פורמלי, בעל אוריינטציה סולידרית, שיצרו העובדים בסביבה של חירות וצדק...".

אם ראתם בכבישי הארץ אוטובוס של IRIZAR או רכשתם תנור או מכשיר חשמלי של FAGOR - פגשתם מוצר תעשייתי שבא מ'מונדרגון'. התאגיד הקואופרטיבי 'מונדרגון' (MCC) הוא ארגון-גג של כ-200 קואופרטיבים, רובם יצרניים: מפעלי תעשייה שונים ומגוונים (ומעט חקלאות), קבוצה פיננסית (בנק, רווחה, קרן פנסיה), קבוצה מסחרית - צרכנית (רשת שיווק), קבוצות חינוך ומחקר (אוניברסיטה, מכללות, מרכז יזמות), קבוצת שירותים. התנועה המונדרגונית מקיימת גם עשרות מיזמים משותפים עם גורמים בדרום אמריקה, באירופה ובסין. היא

יש ליווי כלכלי לכל קואופרטיב וכאשר העסק לא מצליח ומחליטים על סגירה - חאגת התנועה למקום עבודה חליפי לחברים שאיבדו את מקום עבודתם. מניידים את העובדים לקואופרטיב אחר במקום לשלם דמי אבטלה.

הגם אתה בכלכלנים

מרצה לכלכלה באוניברסיטת ת"א מביא בידעות אחרונות (טורי הדעות 20.6.06) את הסיפור הבא: התקשור אליו מהתוכנית 'לונדון וקירשנבים' בערוץ 10. ביקשו שיבוא לתוכנית להסביר למה צריך להפריט את בתי-הסוהר. האיש התפלא, הוא לא חושב שצריך, ובכלל "מאיפה הגעתם אלי, ולמה אתם חושבים שאני אחשוב שצריך להפריט את בתי-הסוהר?". "כי אתה כלכלן" הם ענו.

קצה הקרחון

מנהיגי התנועה גאים לספר
שהפועל הפשוט משתכר
מעל שכר המינימום בשוק
העבודה, בעוד שהמנהלים
מקבלים פחות מהשכר
לתפקיד מקביל במשק.
התנועה נצמדת לעקרונותיה,
שומרת על מבנה ניהולי
דמוקרטי ועל קשרים עם
הקואופרציה הבינלאומית.

מקביל במשק. התנועה נצמדת לעקרונותיה, שומרת על מבנה ניהולי דמוקרטי ועל קשרים עם הקואופרציה הבינלאומית. כל קואופרטיב חייב להקים קרן לעידוד חברתי ולהשקיע בקרן MCC לחינוך ולטיפוח הקהילה. הקואופרטיב משלם מס לתנועה על פי מספר חבריו. 10% מהכנסות התנועה מוקדשים לתרומה בקהילה. ותיקי התנועה המונדרגונית היו באים ארצה, בראשית דרכה של תנועתם, ללמוד מהתנועה הקיבוצית, שהם רואים בה תנועה אחת, ומהקואופרציה הישראלית. היום אנו עולים אליהם, למורדות הפירנאים, ללמוד מהם כיצד בנו, בתבונה רבה ובכללי משחק חכמים, תנועה חזקה ומצליחה ותאגידים כלכליים המיטיבים לשמור עליה. מי שמתעניין - מוזמן (עד שנארגן את הקבוצה הבאה) לגלוש לאתר של התנועה הקואופרטיבית הבסקית: www.mondragon.mcc.es

כיום עובדים בתנועה המונדרגונית למעלה מ-70,000 איש. הקואופרטיבים מקפידים על כך שרוב העובדים הם חברי הקואופרטיב ולא יהיו בהם יותר מ-20% שכירים. החברות היא על בסיס מקום עבודה וכ-3,000 איש נמצאים בדרך כלל ברשימת ההמתנה להצטרפות כחברים. יש ליווי כלכלי לכל קואופרטיב וכאשר העסק לא מצליח ומחליטים על סגירה - דואגת התנועה למקום עבודה חלופי לחברים שאיבדו את מקום עבודתם - מניידים את העובדים לקואופרטיב אחר במקום לשלם דמי אבטלה. זוהי קואופרציה של עבודה ולא של הון. הרווחים מתחלקים על פי התרומה בעבודה. יש שמירה על פערי שכר נמוכים בין העובדים בדרגות השונות, על אף השינויים שחלו בתנועה מיום היווסדה (החלו ביחס של 1:3 וטיפסו לכיוון 1:6). מנהיגי התנועה גאים לספר שהפועל הפשוט משתכר מעל שכר המינימום בשוק העבודה, בעוד שהמנהלים מקבלים פחות מהשכר לתפקיד

ותיקי התנועה המונדרגונית היו באים ארצה, בראשית דרכה של תנועתם, ללמוד מהתנועה הקיבוצית, שהם רואים בה "תנועה אחת" ומהקואופרציה הישראלית. היום אנו עולים אליהם, למורדות הפירנאים...

ליצור סדר חכמי הכלכלה
ה' ול... תרבות המניע
אך מצד
הפרט
יורו

קצה הקרחון

המיליארדר הצנוע וורן באפט (כן, זה שקנה את 'ישקר' ברכישה שישראל כולה חגגה במשך שבוע, מי יודע מדוע) הודיע בראיון לכתב העת 'פורצין' כי החליט לתרום חלק מהונו לקרן הצדקה של ביל ומלינדה גייטס טרם מותו. הודעה זו מנוגדת להודעה קודמת כי יתרום את כספו רק אחרי מותו. זאת ועוד - באפט תרום את הכסף לקרן של גייטס ולא לקרן המשפחתית שהקים עם רעייתו המנוחה. שינוי הכיוון מעורר שאלה: מה קרה לבאפט? מדוע החליט לתרום עוד לפני מותו ומדוע לא לקרן המשפחתית? סבר פלוצקר אף מרחיב ואומר - לא סתם תרומה אלא תרומה של מניות ולא "סתם" כסף. יש לו הסבר: "החברה" - מלשון הפרטה רק הפוך, אבל לא חס ושלום הלאמה. וכך הוא כותב: "סוג זה של הלאמה או 'החברה' (מהמילה 'חברה') הוא היפוך של מגמת הפרטה ששלטה בכלכלות העולם בעשורים שחלפו. [...] ייתכן שייקרא 'קפיטליזם חברתי': קפיטליזם שבו הבעלות על אמצעי הייצור עוברת מידי בעלי ההון לידי הנאמנים של העמותות החברתיות. נציגיהן יכחונ בדירקטוריונים של התאגידים העסקיים וישפיעו על האסטרטגיה שלהם" (יומן הרשת של סבר פלוצקר, 27.6.2006). כדאי אולי לשאול את פלוצקר ובאפט (וגייטס) מי הם הנאמנים של העמותות? נכון - נציגי המקימים. וכך שוב גייטס ואולי גם באפט ישלטו לא רק בתעשייה אלא גם בשווקים החברתיים, גם באפריקה, שם מרכזת קרן גייטס חלק גדול מפעולותיה.

אילנה לפידות היא
חברת קיבוץ צרעה
ומנהלת המרכז
ללימודי קואופרציה
במסגרת יד-טבנקין,
סמינר אפעל

✉ ilanay-t@bezeqint.net